

«تاریخ شعر و ادب زنان ایران زمین از آغاز تا ۱۳۲۰ شمسی»

«بنفشه حجازی»

«جلد اول و دوم»

سرشناسه	: حجازی، بنفشه، ۱۳۳۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: زنان مؤدب، تاریخ شعر و ادب زنان ایرانزمین از آغاز تا ۱۳۲۰ شمسی / بنفشه حجازی.
مشخصات نشر	: تهران: قصیده سرا، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ج ۲.
شابک	: جلد ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۵۴-۰۰-۹-۱ ج ۲: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۱۸-۹۵-۲-۲ دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۱۸-۹۷-۶
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: تاریخ شعر و ادب زنان ایرانزمین از آغاز تا ۱۳۲۰ شمسی
موضوع	: شعر فارسی -- مجموعه ها
موضوع	: شعر عامه فارسی -- ایران
موضوع	: شعر فارسی -- تاریخ و نقد
موضوع	: زنان شاعر ایرانی -- سرگذشتنامه
موضوع	: ادبیات فارسی -- ایران -- تاریخ و نقد
رده بندی کنگره	: ۹۱۳۹۴ ز ۳ خ / ۴۰۳۸ PIR
رده بندی دیویی	: ۸۱ / ۰۰۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۹۷۵۵۶

زنان مؤدب
تاریخ شعر و ادب زنان ایرانزمین
از آغاز تا ۱۳۲۰ شمسی

جلد اول

بنفشه حجازی

قصیده سرا

تلفن: ۶۶۵۱۷۷۲۳

زنان مؤدب

تاریخ شعر و ادب زنان ایرانزمین (ج ۱ و ۲)

بنفشه حجازی

ناشر همکار: آشیان

صفحه آرای و تنظیم: ابراهیم توکلی

طرح جلد: پارسوا باشی

چاپ اول: ۱۳۹۶

شمارگان: ۵۵۰ نسخه

ناظر چاپ: بهمن سراج

بهای دوره دو جلدی: ۱۳۰۰۰۰ تومان

پست الکترونیک: ghasidehsara@gmail.com

انتشارات آشیان

مرکز پخش: ۶۶۹۶۵۳۷۷

کلیه حقوق مادی و معنوی این کتاب برای انتشارات قصیده سرا و آشیان محفوظ است.

شابک جلد ۱: ۹۷۸-۶۰۰-۸۰۵۴-۰۰۰-۹

شابک جلد ۲: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۱۸-۹۵-۲

شابک دوره: ۹۷۸-۹۶۴-۸۶۱۸-۹۷-۶

فهرست

فهرست.....	۵
تقدیم‌نامه.....	۳۱
تشکر و قدردانی.....	۳۳
پیشگفتار.....	۳۵
روش کار و مشکلات.....	۳۷
چند توضیح.....	۴۵
ایرانزمین کجا بوده است؟.....	۴۵
سرگذشت زبان فارسی.....	۴۷
مقدمه.....	۵۱
فصل اول - ادبیات شفاهی و زنان.....	۷۷
مقدمه.....	۷۹
تقسیمات ادبیات شفاهی.....	۸۱
مقایسه بین شعر رسمی و اشعار عامیانه.....	۸۱
ترانه‌های عاشقانه.....	۸۸
ترانه‌های اصفهان، شیراز، و.....	۸۸
لیگوی بلوچی.....	۹۱
ترانه‌های بوشهر.....	۹۲
ترانه‌های خراسان.....	۹۳
ترانه‌های توس.....	۹۳
ترانه‌ی سبزوار.....	۹۳
ترانه‌ی دیلانی dilane (کردی).....	۹۳
ترانه‌های کرمان.....	۹۵
ترانه‌های سیرجان.....	۹۵

- ۹۶ ترانه‌های کمیجان
- ۹۷ ترانه‌های گیلان
- ۹۹ چند ترانه‌ی دیگر
- ۱۰۱ ترانه‌های ازدواج
- ۱۰۱ له له ترکمنی
- ۱۰۴ ترانه‌ی کردی
- ۱۰۴ ترانه‌ی شیرازی
- ۱۰۴ ترانه‌ی بیرجندی
- ۱۰۴ ترانه‌های گیلکی
- ۱۰۶ ترانه‌های کار
- ۱۰۶ ترانه‌های قالیبافی
- ۱۰۶ قالیبافان کرد
- ۱۰۶ نغمه‌ی زمانه خانم
- ۱۰۷ ترانه‌ی باجی گلابتون
- ۱۰۷ قالیبافان شیراز
- ۱۰۷ قالیبافان سروستان فارس
- ۱۰۸ قالیبافان ترکمن
- ۱۰۸ گلایه از کار قالیبافی
- ۱۰۸ مشک زدن (بختیاری)
- ۱۰۹ کار درشالیزار (گیلان)
- ۱۰۹ شخم زدن (گیل و دیلم)
- ۱۱۰ تصنیف سازان و ترانه سرایان
- ۱۱۰ مقدمه
- ۱۱۰ تصنیف سازان
- ۱۱۰ سلطان خانم
- ۱۱۱ فروغ الدوله تومان آغا
- ۱۱۱ ترانه سرایان
- ۱۱۲ دایه تبریز اورامی (دایه ته وریز هه ورامی)
- ۱۱۲ چه لاله خانم لرستانی
- ۱۱۳ فاطمه لره گوران
- ۱۱۳ لزا جاف
- ۱۱۴ ریحان خانم لرستانی
- ۱۱۴ خاتون می‌زرد

- ۱۱۵ خاتون دایراک زربار
 ۱۱۵ نرگس خانم شاره زوری
 ۱۱۶ خاتون زربانو دره‌زیانی
 ۱۱۶ سمن خانم دودانی
 ۱۱۶ دایه خزان سرگتی
 ۱۱۷ سایر زنان ترانه‌سرا
 ۱۱۸ لالایی
 ۱۱۸ مقدمه
 ۱۱۸ لالایی اهری
 ۱۱۹ لالایی بروجردی
 ۱۱۹ لالاییهای بلوچی
 ۱۲۱ لالایی بوشهری
 ۱۲۱ لالاییهای ترکمنی (هودی)
 ۱۲۲ لالاییهای ترکی
 ۱۲۴ لالاییهای خراسانی
 ۱۲۴ لالایی شیرازی
 ۱۲۴ لالایی کردی
 ۱۲۶ لالاییهای کرمانی
 ۱۲۶ لالاییهای لری
 ۱۲۷ قصه - لالایی
 ۱۲۹ آیین سوگ مویه‌ها
 ۱۲۹ مویه‌های لکی
 ۱۳۱ مویه‌های لری
 ۱۳۱ موتک (موتق) بلوچی
 ۱۳۲ مویه‌ی تون (فردوس) و طبس
 ۱۳۲ گاگریو بختیاری
 ۱۳۴ عتابه‌ها و ابوذیه‌ها
 ۱۳۵ رکن بت زایرعلی
 ۱۳۷ خنسای بنی طرف (أم محمدعلی الطرفیه)
 ۱۴۰ جملات قصار
 ۱۴۲ قصه‌گویی زنان (دایه‌ها)
 ۱۴۲ مشهدی گلین خانم
 ۱۴۳ یکی از قصه‌های مشهدی گلین خانم (تنه مومی)

- فصل دوم - بعد از اسلام تا حمله‌ی مغول (قرن ۱ تا ۷ قمری)..... ۱۴۷
- اولین زنان شاعر..... ۱۴۹
- رابعه عدویه..... ۱۵۲
- وضع عمومی ادبیات قبل از حمله مغول..... ۱۵۹
- حضور زنان در مجامع..... ۱۶۳
- زنان شاعر..... ۱۶۶
- پروین خاتون..... ۱۶۶
- دختر خطیب گنجه..... ۱۶۶
- رابعه اصفهانی..... ۱۶۷
- رابعه قزداري..... ۱۶۷
- زلیخا..... ۱۷۱
- فردوس مطربه..... ۱۷۱
- مطربه کاشغری..... ۱۷۱
- مهستی گنجوی..... ۱۷۲
- فصل سوم - از حمله‌ی مغول تا صفویه (قرن ۷ تا ۱۰ قمری)..... ۱۸۱
- وضع عمومی ادبیات از حمله‌ی مغول تا صفویه..... ۱۸۳
- حضور زنان در مجامع..... ۱۸۵
- نثر زنان در این عصر..... ۱۸۶
- دیگر آثار منشور..... ۱۸۹
- زنان شاعر..... ۱۹۰
- آرایش بیگم..... ۱۹۰
- آفاق جلایر..... ۱۹۰
- اوراق سلطان بیگم..... ۱۹۱
- بانو باغبان اردبیلی..... ۱۹۱
- بنت البخاریه..... ۱۹۲
- بی بی بیدلی..... ۱۹۲
- بی بی حیات..... ۱۹۳
- بیجه منجمه..... ۱۹۳
- پادشاه خاتون..... ۱۹۵
- جهان ملک خاتون..... ۱۹۸
- دختر (کاشغری - دختر فضل الله نعیمی)..... ۲۰۳
- دختر حکیم گاو (کاوه)..... ۲۰۴

- ۲۰۵ دختر سالار
 ۲۰۶ دختر ستی
 ۲۰۶ دختر سجستانیه
 ۲۰۷ دلشاد خاتون
 ۲۰۸ رضیه گنجه‌ای
 ۲۰۹ روزبه
 ۲۰۹ زابری
 ۲۱۰ ضعیفی
 ۲۱۱ عایشه مقریه
 ۲۱۲ عصمت اسپستی
 ۲۱۳ عفتی اسفراینی
 ۲۱۳ فاضله سمرقندی
 ۲۱۳ فاطمه خراسانی
 ۲۱۴ لاآور
 ۲۱۴ مهری هروی (مهر النساء)
 ۲۱۷ نهانی اصفهانی
 ۲۱۷ سایر زنان شاعر

 ۲۱۹ فصل چهارم - عصر صفویه (قرن ۱۰ تا میانه‌ی قرن ۱۲ قمری)
 ۲۲۱ وضع عمومی ادبیات در عصر صفویه
 ۲۲۳ سواد و تحصیل زنان در این عصر
 ۲۲۳ نامه نگاری
 ۲۲۴ نامه‌ی خواهر شاه تهماسب به مادر سلطان سلیم ثانی
 ۲۲۵ نامه‌ی مریم بیگم به مادرش
 ۲۲۵ نامه مریم بیگم به خواهرش، زینب بیگم
 ۲۲۶ نامه‌ی پریخان خانم به برادرش، شاه اسماعیل دوم
 ۲۲۸ تنظیم کتاب
 ۲۲۹ تحصیل زنان در علوم دینی
 ۲۳۱ زنان مذهبی نویس
 ۲۳۱ آمنه بیگم مجلسی
 ۲۳۲ حمیده رویدشتی اصفهانی
 ۲۳۳ دختر ملا عزیرالله مجلسی
 ۲۳۴ زنان شاعر

۲۳۴	آغا بیگم
۲۳۴	آغا دوست (آغنه دوست)
۲۳۵	بی بی یمنی
۲۳۵	پریخان خانم
۲۳۶	توران‌شاه
۲۳۶	جهان (و) حیات
۲۳۷	حجابی (دختر بدرالدین هلالی)
۲۳۸	حجابی (دختر خواجه‌هادی)
۲۳۸	حیات هروی
۲۳۹	خانزاده تربتی
۲۳۹	خرامی تبریزی
۲۴۰	دختر امیر نظام استرآبادی
۲۴۰	دختر غزالی
۲۴۱	زوجه ملا هلالی
۲۴۱	ستی النساء
۲۴۳	صراحی
۲۴۳	عذرا تبریزی
۲۴۴	عصمت سمرقندی
۲۴۴	عصمتی خوافی
۲۴۶	فخرالنساء نسائی
۲۴۶	فصیحه اصفهانی
۲۴۷	قریشی خانم تبریزی
۲۴۸	لقا
۲۴۸	لوند بروجردی
۲۴۹	ماهی جلایر
۲۴۹	ماهی خانم تبریزی
۲۴۹	ملک
۲۵۰	نسایی
۲۵۱	نهنانی شیرازی
۲۵۲	نهنانی کرمانی
۲۵۳	همدمی
۲۵۴	همسر میرزا خلیل
۲۵۴	سایر زنان شاعر

۲۵۵	فصل پنجم - دوره‌ی افشاریه و زندیه (میانه‌ی قرن ۱۲ تا اول قرن ۱۳ قمری).....
۲۵۷	وضع عمومی ادبیات در دوره‌ی افشاریه و زندیه
۲۵۸	سواد و تحصیل زنان.....
۲۵۸	نثر زنان
۲۶۲	زنان شاعر.....
۲۶۲	حیاتی کرمانی.....
۲۶۵	خان نیشابوری
۲۶۵	خدیجه سلطان داغستانی.....
۲۶۷	صاحب سلطان خانم.....
۲۶۸	فاطمه تفریشی
۲۶۸	فاطمه قوال.....
۲۶۹	سایر زنان شاعر

۲۷۱	فصل ششم - عصر قاجار تا مشروطه (قرن ۱۳ تا ربع اول قرن ۱۴ قمری).....
۲۷۳	وضع عمومی ادبیات در عصر قاجاریه
۲۷۶	سواد و تحصیل زنان در این عصر
۲۸۰	زنان معلم.....
۲۸۱	نامه‌های زنان درباری.....
۲۸۱	نامه‌ی ضیاءالسلطنه به میرزا ابوالقاسم قائم مقام
۲۸۲	نامه‌ی بانو دره به قائم مقام.....
۲۸۲	نامه‌ی مهد علیا به عین الملک.....
۲۸۴	نامه‌ی مادر امیر کبیر
۲۸۴	نامه‌ی امین اقدس به ناصرالدین شاه
۲۸۵	نامه‌ی انیس الدوله به ناصرالدین شاه
۲۸۷	نامه‌ی فخرالدوله به ناصرالدین شاه
۲۸۸	نامه‌ی تاجماه به برادرش
۲۸۹	نامه‌ی تاجماه به مدیر روزنامه‌ی پرورش.....
۲۹۰	نامه‌ی فروغ الدوله به ظهیرالدوله
۲۹۳	نامه‌ی فروغ الدوله به حاجی خان.....
۲۹۴	زنان نویسنده
۲۹۴	آثار مذهبی.....
۲۹۵	سایر آثار.....
۲۹۸	زنان مذهبی نویس.....

- ۲۹۸ آمنه بیگم حائری
- ۲۹۸ اُمّ سلّمه بیگم شیرازی
- ۲۹۸ ام کلثوم برغانی
- ۲۹۹ امین، نصرت خانم (ام الفضائل)
- ۳۰۲ بی بی خاتون دزفولی
- ۳۰۲ دختر ملا محمد تبریزی
- ۳۰۲ ربابه صالحی
- ۳۰۳ سلطان خانم
- ۳۰۳ قدس ایران
- ۳۰۴ مستوره کردستانی
- ۳۰۵ ملکه جهان خانم
- ۳۰۵ نوری جهان
- ۳۰۶ سایر زنان نویسنده
- ۳۰۶ بی بی خانم استرآبادی (وزیراف)
- ۳۰۷ خود نوشت بی بی خانم
- ۳۱۲ نقد کتاب تأدیب النسوان
- ۳۱۵ طنز بی بی خانم
- ۳۱۶ بخشی از معایب الرجال
- ۳۲۵ مستوره اردلان
- ۳۲۵ تاریخ الاکراد
- مختصری از نبرد خسرو خان با الله قلی خان زنگنه حاکم کرمانشاه در سال
 ۱۱۹۹ ق.....
- ۳۲۶ در بیان حکومت امان الله خان اول ۱۲۱۴ تا ۱۴۴۰ ق.....
- در بیان نبرد خسرو خان ثالث مشهور به ناکام با سپاه سلیمان پاشا بابان در
 سال ۱۲۴۶ ق.....
- ۳۲۷ سفرنامه نویسان
- ۳۲۸ سفرنامه‌ی مکه‌ی دختر فرهاد میرزا
- ۳۳۸ سفرنامه‌ی حج بانو علویه کرمانی
- ۳۴۳ سفرنامه‌ی طهران خاور بی بی شادلو
- ۳۵۱ زنان شاعر
- ۳۵۱ آغا باجی (آغا بیگم طوطی)
- ۳۵۴ آغا کوچک
- ۳۵۴ بتول ادیب سلطانی

- ۳۶۲ افسرده بختیاری.....
- ۳۶۲ ام سلمه (عصمت، گلین خانم).....
- ۳۶۳ ام هانی.....
- ۳۶۵ (بانو) حاجیه مریم خانم خاتون آبادی.....
- ۳۶۶ بحری میانجی.....
- ۳۶۶ بصیره خوری.....
- ۳۶۷ بهجت ایلخانی زاده.....
- ۳۶۷ بهیه آباده‌ئی.....
- ۳۶۸ بی‌باک (مجلس آرا).....
- ۳۷۰ بی بی جان (مخموره).....
- ۳۷۲ بی بی فاطمی (درویش).....
- ۳۷۲ پروین (شمس‌الحاجیه).....
- ۳۷۲ پروین میرزا خلیل (پروین).....
- ۳۷۲ تاج الدوله (طاووس خانم).....
- ۳۷۵ تاجماه (آفاق الدوله).....
- ۳۷۹ تومان آغا (فروغ الدوله، صفا).....
- ۳۸۳ جهان آرا.....
- ۳۸۵ حاجیه (مریم بیگم).....
- ۳۸۵ حمامه کرمانی.....
- ۳۸۷ حمیده سپهری.....
- ۳۸۹ حمیده قاهانی.....
- ۳۹۱ حمیرا طالشی.....
- ۳۹۲ حیران خانم.....
- ۳۹۶ خاتون خورشید مریوانی.....
- ۳۹۷ خان.....
- ۳۹۹ خاور قاجار.....
- ۴۰۰ خدیجه کاشیه.....
- ۴۰۱ خورشید کلاه خانم.....
- ۴۰۱ درویش رفسنجانی (فاطمه خانم).....
- ۴۰۲ دلشاد.....
- ۴۰۲ رباب اصفهانی (مهری).....
- ۴۰۳ ربابه بیگم قرشی.....
- ۴۰۳ رشحه (بیگم).....

- ۴۰۷.....روحانیه بشرویه (روحا).
- ۴۰۸.....زبیده خانم (جهان - فرشته).
- ۴۱۰.....زهرا بیگم نجفی
- ۴۱۱.....سلطان
- ۴۱۱.....سلطان خانم (سلطان بیگم خانم).
- ۴۱۳.....سلطانی بسطامی.
- ۴۱۳.....شادی
- ۴۱۴.....شاهدخت ملایری (صدیقه - شهدخت).
- ۴۱۴.....شهره قاجار.
- ۴۱۴.....صاحب سلطان خانم (شهباز).
- ۴۱۵.....صاحبه
- ۴۱۵.....صنعت لاری
- ۴۱۶.....ضیاء السلطنه (شاه بیگم).
- ۴۱۸.....طائره طهرانی
- ۴۲۲.....طوبی شیرازی
- ۴۲۲.....طیبه (بیگم جان).
- ۴۲۳.....طیر یزدی
- ۴۲۴.....عصمت
- ۴۲۵.....عصمت استرآبادی
- ۴۲۶.....عصمت بیگم.
- ۴۲۶.....عفاف
- ۴۲۶.....عفت (همايون سلطان خانم).
- ۴۲۷.....عفت نسابه (سکینه).
- ۴۳۰.....فاطمه آرانی
- ۴۳۱.....فاطمه سلطان جوبینی
- ۴۳۲.....فاطمه سلطان خانم
- ۴۳۴.....فاطمه سلطان قاجار
- ۴۳۵.....فانیه سدهی اصفهانی
- ۴۳۶.....فتنه قاجار
- ۴۳۷.....فخرالدوله (توران آغا - فخری - بی نشان).
- ۴۳۹.....فخری
- ۴۴۰.....فَرْخ خانم
- ۴۴۰.....فرخنده ساوجی

- ۴۴۳ فرنگیس
- ۴۴۴ قره العین (فاطمه - طاهره - زرین تاج).
- ۴۵۱ قمر.
- ۴۵۱ قمرالسلطنه (ماه تابان خانم).
- ۴۵۲ گلین خانم (گلین خانم).
- ۴۵۳ گوهر بیگم آذربایجانی.
- ۴۵۴ گوهر سیرجانی.
- ۴۵۵ گوهر قاجار (شمسه الشعرا).
- ۴۶۱ لقای ابرقوهی.
- ۴۶۱ لیلا رشتی.
- ۴۶۴ مخلص تبریزی.
- ۴۶۵ مخموره نجف آبادی.
- ۴۶۶ مریم.
- ۴۶۸ مریم خانم.
- ۴۶۸ مستوره.
- ۴۶۹ مستوره کردستانی (ماه شرف خانم).
- ۴۸۰ مشتری خانم.
- ۴۸۰ مکری نژاد (جلالی).
- ۴۸۱ ملک.
- ۴۸۲ ملولی شیرازی (ملول).
- ۴۸۴ مهدعلیا (جهان خانم).
- ۴۸۷ مهران‌فتح جهانبانی.
- ۴۸۸ مهوش سنندجی.
- ۴۸۸ نظیر شیرازی.
- ۴۸۹ نوابه خنی.
- ۴۹۱ نوش آفرین خانم (نوش).
- ۴۹۱ والیه (حسن جهان خانم).
- ۴۹۹ هلال (هلالی).
- ۵۰۳ فصل هفتم - از مشروطه تا پهلوی دوم.
- ۵۰۵ تحولات ادبیات فارسی.
- ۵۰۵ دوره‌ی مشروطیت (از ۱۲۸۵ تا ۱۲۹۹ ش).
- ۵۰۶ ویژگیهای شعر فارسی در دوره‌ی مشروطیت.
- ۵۰۹ ویژگیهای نثر فارسی در دوره‌ی مشروطیت.

- دوره‌ی پس از کودتای رضا شاه از ۱۲۹۹ تا ۱۳۲۰ ش ۵۱۰
- شعر زنان در این دوره ۵۱۱
- زنان شاعر ۵۱۶
- آرشی ۵۱۶
- سوسن آل داود ۵۱۹
- منصوره اتابکی (زهرة) ۵۲۰
- فخر عظمی ارغون (فخر عادل خلعتیری) ۵۲۵
- پروین اعتصامی ۵۳۱
- زینت ملک اعتضادی ۵۴۲
- شهناز اعلامی ۵۴۳
- افسر شیرازی ۵۴۸
- ایران پرتو اعظم ۵۴۹
- ماه طلعت پسیان ۵۵۳
- پروین پیر غیبی (بتول مارشال) ۵۵۴
- بدری تندری ۵۵۶
- عالم‌تاج ثمری (پور فتحی) ۵۵۸
- مهین دخت دارایی (مستوفی) ۵۶۱
- مه‌رتاج رخشان (بدرالدجی) ۵۶۴
- زنددخت زندپور (زنددخت شیرازی) ۵۶۸
- زینت امین ۵۷۹
- زاله اصفهانی (مستانه سلطانی) ۵۸۰
- مریم ساوجی ۵۹۰
- نیره سعیدی (میر فخرایی) ۶۰۲
- مریم سهرابی (افسرده) ۶۰۶
- ماهرخ سلطان شارق بروجنی ۶۰۷
- شمس کسمایی (شمس جهان) ۶۰۸
- طاهره طاهری خراسانی ۶۱۳
- عالم‌تاج قائم مقامی (زاله) ۶۱۵
- فصل بهارخانم (جنت) ۶۲۵
- فخر الزمان قدوه ۶۳۱
- هایده کسمایی ۶۳۳
- مه‌کامه (سرور) محمص لاهیجانی ۶۳۵
- هما محمودی ۶۴۲

- ۶۴۵ بدری مستوفی الممالکی
- ۶۵۱ اشرف مشکوتی
- ۶۵۵ شمس الملوک مصاحب
- ۶۶۵ نورسیناره معینی گیلانی
- ۶۶۸ نورالهدی منگنه
- ۶۷۸ ایران دخت میرهادی
- ۶۸۰ مریم میرهادی شیرازی
- ۶۸۷ شمس الضحا نشاط
- ۶۹۲ نیمتاج سلماسی (نیمتاج خاکپور)
- ۶۹۵ سایر شاعران
- ۶۹۵ پروین ایران پور
- ۶۹۶ کوکب الملوک پرنیان
- ۶۹۷ مریم حقیقت
- ۶۹۷ صدیقه مسعود کازرونی
- ۶۹۸ بلقیس ناظری
- ۷۰۰ مکتوبات و لوایح اجتماعی و سایر نوشته‌های زنان
- ۷۰۰ مقدمه
- ۷۰۱ لوایح خانم دانشمند
- ۷۰۳ مکتوب از قزوین (تأسیس بانک ملی)
- ۷۰۴ مقاله‌ی یکی از مخدرات وطن پرست
- ۷۰۵ مکتوب از قم (بیگم خانم)
- ۷۰۷ لایحه‌ی اتحادیه غیبی نسوان
- ۷۱۰ مکتوب زنان تبریز به عین‌الدوله حاکم آذربایجان
- ۷۱۱ مکتوب از بوشهر (زهرای بی بی)
- ۷۱۲ مکتوب از اصفهان (خانم جناب آقای اعتضاد)
- ۷۱۳ لایحه‌ی یکی از خواتین (امضاء محفوظ)
- ۷۱۷ مکتوب یکی از نسوان (بی بی خانم)
- ۷۱۹ مکتوب فاطمه
- ۷۲۰ جوابیه‌ی شاه زنان وزیرری به بیانیه‌ی سید ضیا الدین طباطبایی
- ۷۲۸ نامه به مقامات
- ۷۲۸ نامه‌ی زهرا سلطان خانم (شاه زنان)
- ۷۳۱ نامه‌ی تاج السطنه به کابینه‌ی قوام
- ۷۳۲ نامه‌های زنددخت

- ۷۳۴ نامه‌های خصوصی.
- ۷۳۴ نامه‌های پروین اعتصامی.
- ۷۳۶ نامه‌های سیمین دانشور به جلال آل احمد.
- ۷۴۱ زنان روزنامه نگار - نشریات زنان.
- ۷۴۲ دانش.
- ۷۴۲ شکوفه.
- ۷۴۳ زبان زنان.
- ۷۴۴ نامه‌ی بانوان.
- ۷۴۴ مجله‌ی عالم نسوان.
- ۷۴۵ مجله‌ی جهان زنان.
- ۷۴۵ مجله‌ی جمعیت نسوان وطنخواه ایران.
- ۷۴۶ نسوان شرق.
- ۷۴۶ مجله‌ی پیک سعادت نسوان.
- ۷۴۷ مجله‌ی دختران ایران.
- ۷۴۸ زنان نویسنده (مؤلف کتاب - مقاله‌نویس).
- ۷۴۸ مستوره افشار.
- ۷۴۸ فخرالسلطنه فروهر.
- ۷۴۹ نیر اعظم (حکیمه رضوانی‌نیا قدیمی).
- ۷۴۹ ظفردخت اردلان.
- ۷۵۰ نقش زن ایرانی در وحدت ملی و استقلال ایران.
- ۷۵۵ فخر عظمی ارغون.
- ۷۵۵ چگونه خانواده باید تشکیل شود؟
- ۷۵۶ پروین اعتصامی.
- ۷۵۶ خطابه.
- ۷۵۷ بدرالملوک بامداد.
- ۷۵۸ تعلیم و تربیت دمکراسی در ایران.
- ۷۶۱ ملکه بقائی کرمانی.
- ۷۶۱ مقدمه‌ی رمان بوسه تلخ.
- ۷۶۲ فخرآفاق پارسا.
- ۷۶۳ از حالا.
- ۷۶۵ امینه پاکروان.
- ۷۶۶ آغا محمد قاجار.
- ۷۷۷ تاج السلطنه.

- ۷۸۱ بخشی از خاطرات
- ۷۸۷ ایراندخت تیمورتاش
- ۷۸۷ دختر تیره بخت و جوان بوالهوس
- ۷۹۱ شمس الملوک جواهر کلام (بهرامی)
- ۷۹۲ شرح حال صدیقه دولت آبادی
- ۷۹۷ قدسیه حجازی
- ۷۹۸ ازدواج در دین اسلام
- ۸۰۰ ارزش زن یا زن از نظر قضایی و اجتماعی
- ۸۰۴ فروغ حکمت
- ۸۰۴ معرفی پروین اعتصامی
- ۸۰۶ بهین دخت دارایی
- ۸۰۶ شرح حال مهین دخت دارایی
- ۸۰۹ ترجمه‌ای از کتاب «تاریخ الحکماء قفطی»
- ۸۱۲ پیشگفتار اشتقاق و املا در فارسی
- ۸۱۷ صدیقه دولت آبادی
- ۸۱۹ دربارهی زن
- ۸۲۰ خانم مریم فیروز با دقت بخوانند
- ۸۲۲ یادداشت‌های مسافرت - مصاحبه با احمد شاه
- ۸۲۳ یادداشت‌های مسافرت - مرگ یا استقلال
- ۸۲۷ مهرتاج رخشان
- ۸۲۷ خطابه
- ۸۲۸ زنده‌دخت شیرازی
- ۸۲۸ تاثیر و اهمیت کلمه
- ۸۲۹ مصاحبه با قلم یا تفریح
- ۸۳۳ خطابه
- ۸۴۰ فاطمه سیاح (فاطمه رضا زاده محلاتی)
- ۸۴۲ مقام زن در ادبیات
- ۸۵۰ زن در ادبیات جدید فرانسه
- ۸۵۶ زن در ادبیات جدید انگلستان
- ۸۶۵ زن در ادبیات آلمانی
- ۸۷۶ مریم عمید سمنانی
- ۸۷۷ دنمونه از نوشته‌های مریم عمید در روزنامه‌ی شکوفه
- ۸۸۰ یک نمونه از انتقادات

- ۸۸۰..... مریم فیروز (فرمانفرمائیان)
- ۸۸۳..... دکتر محمد مصدق
- ۸۸۸..... صادق هدایت
- ۹۰۳..... زهرا کیا (خانلری)
- ۹۰۳..... زندگینامه‌ی خود نوشت زهرا کیا
- ۹۰۴..... کتاب چه می‌گوید؟
- ۹۰۸..... نورالهدی منگنه
- ۹۰۸..... نژاد
- ۹۱۱..... مهرانگیز منوچهریان
- ۹۱۳..... انتقاد قوانین اساسی و مدنی و کیفری ایران از نظر حقوق زن
- ۹۲۲..... خدیجه (افضل) وزیری
- ۹۲۳..... جواب خیرچی
- ۹۲۴..... الهه هاشمی حائری
- ۹۲۵..... ملاقات با مارگارت تاچر
- ۹۳۸..... سایر نویسندگان
- ۹۳۸..... دلشادخانم
- ۹۴۳..... مریم رفعت زاده (ناهد)
- ۹۴۳..... خانم محترم من
- ۹۴۵..... مرسده کروبیان
- ۹۴۷..... زنان داستان نویسی
- ۹۴۷..... زنان و داستان نویسی معاصر ایران
- ۹۵۱..... مولفه‌های ادبیات
- ۹۵۲..... فخر عظمی ارغون
- ۹۵۲..... ازدواج اجباری (فصل ۱۷)
- ۹۵۶..... داستان دختر نادان (فصل اول)
- ۹۵۹..... ملکه بقائی کرمانی
- ۹۶۰..... بوسه‌ی تلخ (بخشی از رمان)
- ۹۶۳..... ایراندخت تیمورتاش
- ۹۶۳..... دختر تیره‌بخت و جوان بوالهوس (بخشی از رمان)
- ۹۶۸..... بهمن دارایی
- ۹۶۸..... حرمان (بخشی از داستان)
- ۹۷۳..... میمنت دانا
- ۹۷۴..... راز بنفشه (بخشی از داستان بلند)

- ۹۸۱ سیمین دانشور
 ۹۸۳ صورتخانه (داستان بلند)
 ۱۰۰۱ هقینه داوتیان
 ۱۰۰۲ بی‌بی جان قالی‌باف
 ۱۰۰۴ صدیقه دولت‌آبادی
 ۱۰۰۴ خانه‌ی حاجی (بخشی از رمان)
 ۱۰۰۷ آرمینا ساگینیان (گارا پیدیان)
 ۱۰۰۸ جورجیو دلاژوکا
 ۱۰۱۰ فروغ شهاب (فروغ الزمان دولت‌آبادی)
 ۱۰۱۱ سه هزار و یک شب (بخشی از رمان)
 ۱۰۱۸ زهرا کیا (خانلری)
 ۱۰۲۰ پروین و پرویز (بخشی از رمان)
 ۱۰۲۷ ایراندخت میرهادی
 ۱۰۲۷ خاطرات و زندگی ایراندخت میرهادی
 ۱۰۳۳ قصه‌ی بهارک
 ۱۰۳۶ هقینه ها کوپیان
 ۱۰۳۶ نویسنده
 ۱۰۳۹ سایر داستان‌نویسان
 ۱۰۳۹ عظمی عدل
 ۱۰۳۹ اشک
 ۱۰۴۲ کبری قلعه بیگی
 ۱۰۴۲ دستی که به در خورد
 ۱۰۴۵ زنان نمایش‌نامه نویس
 ۱۰۴۶ پری آقابایف (آقا بابیان)
 ۱۰۴۷ صدیقه دولت‌آبادی
 ۱۰۴۷ نمایشنامه‌ی شیفته حافظ
 ۱۰۵۱ عصمت صفوی
 ۱۰۵۳ زنان مترجم
 ۱۰۵۳ نخستین مترجم زن: تاجماه (آفاق الدوله)
 ۱۰۵۴ نادرشاه (بخشی از ترجمه)
 ۱۰۵۸ مهری آهی
 ۱۰۵۹ قهرمان عصر ما (بخشی از اثر)
 ۱۰۶۸ فخر عظمی ارغون

- ۱۰۶۹ آهنگ شیپور
 ۱۰۶۹ هاجر تربیت
 ۱۰۷۰ دایره‌ی سفید (بخشی از اثر)
 ۱۰۷۵ فروغ حکمت
 ۱۰۷۵ گاریبالدی: پدر ایتالیای نوین (بخشی از اثر)
 ۱۰۸۲ میمنت دانا
 ۱۰۸۲ بابالنگ دراز (بخشی از اثر)
 ۱۰۹۰ عصمت ستارزاده
 ۱۰۹۰ شرح سودی بر حافظ (مقدمه‌ی مترجم)
 ۱۰۹۴ فروغ شهاب (فروغ‌الزمان دولت‌آبادی)
 ۱۰۹۴ مکتب عشق (تربیت عاطفی) یا سرگذشت یک جوان (بخشی از اثر)
 ۱۱۰۰ مهین دخت صبا (بزرگمهر)
 ۱۱۰۱ سفرنامه‌ی فرد ریچاردز (بخشی از اثر)
 ۱۱۰۶ زهرا کیا (خانلری)
 ۱۱۰۶ آقای رئیس جمهور (بخشی از رمان)
 ۱۱۱۲ مریم میرهادی (ناهد)
 ۱۱۱۲ امیلی ژان برانته (بیوگرافی مختصر)
 ۱۱۱۳ ماه منیر نفیسی
 ۱۱۱۳ قدیمترین ترجمه‌ی شاهنامه به زبان ترکی در عصر ممالیک مصر
 ۱۱۲۰ فرنگیس نمازی (شادمان)
 ۱۱۲۰ انحطاط و سقوط امپراتوری رم (بخش لشکرکشی به ایتالیا)
 ۱۱۲۳ بدری وزیری
 ۱۱۲۳ موناوانا (بخشی از اثر)
 ۱۱۲۹ سایر مترجمان
 ۱۱۲۹ آصفه آصفی
 ۱۱۳۰ جمیله فرخ
 ۱۱۳۱ فصل هشتم - زنان شهره به شاعری
 ۱۱۳۳ شاعرانی که زمان زندگی مشخص ندارند ولی نمونه‌ی شعر دارند
 ۱۱۳۳ پری بیگه
 ۱۱۳۳ خان بختیاری
 ۱۱۳۳ خانمجان شیرازی
 ۱۱۴۴ رنجور خانم

- ۱۱۳۵ ریحانه مجنونه
- ۱۱۳۵ محوی
- ۱۱۳۵ مخدومه یزدی
- ۱۱۳۶ مهری مشهدی
- ۱۱۳۷ شاعرانی که زمان زندگی مشخص دارند ولی نمونه‌ی شعر ندارند
- ۱۱۳۷ قبل از مغل
- ۱۱۳۷ زلیخا
- ۱۱۳۷ از حمله‌ی مغل تا صفویه
- ۱۱۳۷ بیگی سلطان مشهدی
- ۱۱۳۷ بی نشان
- ۱۱۳۷ زینت
- ۱۱۳۸ مغل خانم
- ۱۱۳۸ صفویه
- ۱۱۳۸ ام ابیها
- ۱۱۳۸ بنت التماریه
- ۱۱۳۸ حوا بیگم
- ۱۱۳۹ خانزاده خاتون سوران
- ۱۱۳۹ سلطان آغا صفوی
- ۱۱۴۰ شهربانو
- ۱۱۴۰ فاطمه کاشانی
- ۱۱۴۰ افشاریه و زندیه
- ۱۱۴۰ اسیری اردکانی
- ۱۱۴۰ سلطان بیگم
- ۱۱۴۰ شاخ نبات
- ۱۱۴۱ قاجاریه
- ۱۱۴۱ آمنه خانم قزوینی
- ۱۱۴۱ بیگم جان خانم قزوینی
- ۱۱۴۲ شاه پری خانم
- ۱۱۴۲ شاهزاده خانمه
- ۱۱۴۲ شمس الدوله
- ۱۱۴۲ عایشه تیموریه
- ۱۱۴۳ عشرت
- ۱۱۴۳ عصمت الدوله

- ۱۱۴۳..... عصمت نورمحللی
- ۱۱۴۳..... عفت نورمحللی
- ۱۱۴۴..... فاطمه بیگم (خانم آغا بیگم)
- ۱۱۴۴..... فاطمه خالدی نقشبندی
- ۱۱۴۴..... فاطمه قره باغی
- ۱۱۴۴..... فخرالملوک خانم
- ۱۱۴۵..... فروغ الملک
- ۱۱۴۵..... قرائت خانم
- ۱۱۴۵..... گوهر ملک
- ۱۱۴۵..... منور آرانی
- ۱۱۴۵..... منور خانم
- ۱۱۴۶..... شاعرانی که زمان زندگی شان مشخص نیست و نمونه‌ی شعر نیز ندارند:
- ۱۱۴۶..... آفاقی
- ۱۱۴۶..... امیره کرمانی
- ۱۱۴۶..... ثواب همدانی
- ۱۱۴۶..... جلالی
- ۱۱۴۷..... مطایبات و گفتگوهای شاعرانه‌ی مشاهیر زنان پارسی‌گو
- ۱۱۴۷..... (لطیفه پردازی - مشاعره - بدیبه سرایی)
- ۱۱۴۷..... مهستی (قرن ۶)
- ۱۱۴۹..... بی بی حیات (قرن ۸)
- ۱۱۴۹..... حیات شیرازی
- ۱۱۵۰..... جهان (و) حیات (قرن ۱۰)
- ۱۱۵۰..... دلارام (قرن ۱۱)
- ۱۱۵۱..... جهان ملک خاتون (قرن ۸)
- ۱۱۵۲..... بی بی دولت (قرن ۸)
- ۱۱۵۲..... مهری (مهرالنساء) (قرن ۹)
- ۱۱۵۴..... رقیه بیگم (قرن ۹)
- ۱۱۵۴..... آفاق جلایر (قرن ۹)
- ۱۱۵۴..... نهالی سمرقندی (قرن ۱۰-۹)
- ۱۱۵۵..... آتونی (قرن ۱۰-۹)
- ۱۱۵۶..... بیجه منجمه (قرن ۱۰-۹)
- ۱۱۵۶..... ضعیفی (قرن ۹-۱۰)
- ۱۱۵۶..... زوجهی ملا هلالی (قرن ۱۰)

- ۱۱۵۸ منیره (قرن ۱۰)
 ۱۱۵۸ شاهی (قرن ۱۰ - نیمه دوم)
 ۱۱۵۸ نورجهان (قرن ۱۰-۱۱)
 ۱۱۶۱ کامله بیگم (قرن ۱۰-۱۱)
 ۱۱۶۱ عصمت ترخانی (قرن ۱۱)
 ۱۱۶۲ قندهاری بیگم (قرن ۱۱)
 ۱۱۶۲ بزرگی (قرن ۱۱)
 ۱۱۶۲ نهانی کرمانی (قرن ۱۱-۱۲)
 ۱۱۶۳ امانی (قرن ۱۲)
 ۱۱۶۳ زیب النساء بیگم (مخفی) (قرن ۱۲)
 ۱۱۶۵ تاج الدوله (قرن ۱۳)
 ۱۱۶۶ ضیاء السلطنه
 ۱۱۶۶ تصویر هندی مرشد آبادی (بلیس خانم) (قرن ۱۳-۱۴)
 ۱۱۶۶ عالمتاج قائم مقامی (زاله) (قرن ۱۳-۱۴ ق)
 ۱۱۶۷ مهرتاج رخشان (قرن ۱۴)
 ۱۱۶۸ زینت ملک اعتضادی (قرن ۱۴)
 ۱۱۶۹ پروین و مهکامه محمص (قرن ۱۴)
 ۱۱۷۰ توتی (توتی؟)
 ۱۱۷۱ شخصیت‌های مجمول - خلط سرگذشتها
 ۱۱۷۲ زیور
 ۱۱۷۲ کوکب شیرازی
 ۱۱۷۳ شاعرانی که شاعره شناخته شده‌اند
 ۱۱۷۳ پری بدخشی
 ۱۱۷۳ حاکمی خوافی
 ۱۱۷۴ حجابی گلپایگانی
 ۱۱۷۵ حکیم پرتوی شیرازی
 ۱۱۷۶ رضیه شکسته نویس
 ۱۱۷۷ زیبایی
 ۱۱۷۷ ضعیفی
 ۱۱۷۷ عصمت بخارایی
 ۱۱۷۹ کوکب خراسانی
 ۱۱۸۰ مخفی رشتی
 ۱۱۸۰ نهانی قاینی

- فصل نهم - پارسی‌گویان. ۱۱۸۱
- آوای همسایگان (آثار فولکوریک) ۱۱۸۳
- لندیهای پشتو. ۱۱۸۳
- شاعران پارسی‌گو. ۱۱۸۷
- افغانستان. ۱۱۸۹
- آمنه فدوی. ۱۱۸۹
- بیوجان. ۱۱۹۰
- بی بی سنگی. ۱۱۹۱
- بی بی صفورا (محبوبه). ۱۱۹۲
- حاذقه. ۱۱۹۴
- حمیرا. ۱۱۹۶
- صنوبر عاجزه. ۱۱۹۸
- عاجزی. ۱۲۰۰
- عایشه افغان (درانی). ۱۲۰۲
- کنیز فاطمه. ۱۲۰۸
- ماه. ۱۲۰۸
- محبوب هروی (محبوبه). ۱۲۰۹
- مخفی بدخشی. ۱۲۱۲
- مریم کنیزک. ۱۲۱۵
- مستوره افغان. ۱۲۱۶
- مستوره غوری. ۱۲۱۸
- شاعران بدون نمونه‌ی شعر. ۱۲۲۱
- زرغونه قندهاری. ۱۲۲۱
- سیاه موی باد عیشی. ۱۲۲۱
- گوهر کابلی. ۱۲۲۱
- تاجیکستان. ۱۲۲۲
- بی بی دولت. ۱۲۲۲
- بی بی فضیله خُجندی. ۱۲۲۲
- دلشاد بُرنا. ۱۲۲۲
- راضیه آزاد. ۱۲۲۴
- زیبای خُجندی. ۱۲۲۵
- شریفه بی بی. ۱۲۲۷
- شمس النسا بصیرت. ۱۲۲۸

- ۱۲۲۹ عایشه سمرقندی
 ۱۲۳۰ عصمت بخارایی
 ۱۲۳۲ قمبر خان خجندی
 ۱۲۳۳ محزونہ مهربان
 ۱۲۳۴ محوی رومانی (مستوره آی)
 ۱۲۳۴ مسکین بخارایی
 ۱۲۳۶ مُطَطر خان
 ۱۲۳۹ معظم خان
 ۱۲۴۰ منیره
 ۱۲۴۱ نادره
 ۱۲۴۵ نهانی سمرقندی
 ۱۲۴۵ یاسمن سمرقندی
 ۱۲۴۶ عثمانی
 ۱۲۴۶ ارغوان خاتون
 ۱۲۴۶ زَبیده اسلامبولی
 ۱۲۴۷ فریده خانم
 ۱۲۴۸ لیلا خانم
 ۱۲۴۹ نقیه شریفه خانم
 ۱۲۴۹ عایشه عصمت تیمور
 ۱۲۵۱ شاعران بدون نمونہی شعر
 ۱۲۵۱ زینب خانم
 ۱۲۵۱ سری خانم عثمانی
 ۱۲۵۲ قفقاز
 ۱۲۵۲ کمینه قراباغی
 ۱۲۵۲ ناتوان قراباغی
 ۱۲۵۵ هندوستان
 ۱۲۵۵ بسم الله بیگم
 ۱۲۵۵ بیگم دهلوی
 ۱۲۵۵ تصویرہندی مرشد آبادی (بلیس خانم)
 ۱۲۵۶ جانان بیگم
 ۱۲۵۶ جهان آرا بیگم
 ۱۲۵۸ جهانی دهلوی
 ۱۲۵۸ چمنی خانم

۱۲۵۹	حسینیه بیگم
۱۲۵۹	حیات النساء بیگم
۱۲۵۹	خَیْرُالنَّسَاءِ بیگم
۱۲۶۰	دلارام
۱۲۶۰	رابعه اثیری
۱۲۶۲	رضیه سلطان بیگم
۱۲۶۴	زُبْدَةُ النِّسَاءِ
۱۲۶۵	زلیخا دهلوی
۱۲۶۵	زهره
۱۲۶۵	زیب النساء بیگم (مخفی)
۱۲۷۰	زینت النساء بیگم
۱۲۷۰	سلیمه بیگم
۱۲۷۱	شاه جهان بیگم
۱۲۷۴	شرم
۱۲۷۴	شیرین بیگم
۱۲۷۵	عصمت ترخانی
۱۲۷۵	فاطمه سام
۱۲۷۶	فَنَاءُ النِّسَاءِ بیگم
۱۲۷۶	قندهاری بیگم
۱۲۷۷	گُلْبَدِن بیگم
۱۲۷۸	گلرخ بیگم
۱۲۷۸	گلشن
۱۲۷۹	گُنا بیگم
۱۲۷۹	لاله هندوستانی
۱۲۷۹	لطیف
۱۲۸۰	ماه
۱۲۸۰	ماه تاج خانم مخفی (هندیه)
۱۲۸۱	ماه لقا (چندا)
۱۲۸۲	مشتری
۱۲۸۲	نورجهان بیگم
۱۲۸۴	نهانی اکبر آبادی
۱۲۸۵	وزیر النساء بیگم
۱۲۸۵	هُما

- ۱۲۸۶ یاسمن بو
- ۱۲۸۶ شاعران بدون نمونه‌ی شعر
- ۱۲۸۶ آدهم باتی
- ۱۲۸۷ سیده مصطفی بیگم
- ۱۲۸۷ فضیلة النساء بیگم
- ۱۲۸۷ لطیفه بیگم
- ۱۲۸۹ پیوسته‌ها
- ۱۲۹۱ لارنس بل الول ساتن
- ۱۲۹۲ بانوان فعال - بدون مدخل
- ۱۲۹۳ فعالان متولد ۱۳۲۰-۱۳۰۱ شمسی
- ۱۳۰۱ فهرست تصاویر
- ۱۳۰۳ تصاویر و اسناد
- ۱۳۴۷ فهرست منابع
- ۱۳۵۷ نمایه

تقدیم نامه

در تاریخ علم و ادب ایرانزمین نمونه‌های قابل توجهی از اهداء کتاب و شعر به زنان دیده می‌شود:

«ابوریحان بیرونی استاد بزرگ قرن چهارم و پنجم هجری کتابی در علم هیئت نخست به زبان پارسی به نام التفهیم لاوائل صناعه التنجیم در ۴۲۰ ق در غزنه به نام ریحانه دختر حسین خوارزمی تألیف کرد. در ابتدای این کتاب آمده است: و این یادگار هم چنین کردم مر ریحانه بنت الحسین الخوارزمیه را که خواننده او بود. بر طریق پرسیدن و جواب دادن بر رویی که خوب تر بود و صورت بستن آن آسان تر»^۱.

ابوعلی سینا یکی از رسالات نجومی خود را به نام بانویی به نام زرین گیس دختر شمس المعالی قابوس زیاری به نوشته درآورده است. می‌نویسند او از شاگردان ابوعلی سینا بود و به خواهش او ابن سینا رصدی را در گرگان انجام داد.^۲

مفتاح الفلاح را صدرالدین محمد شاگرد بهایی یا صدرا نام کسی به فارسی ترجمه کرده و آن را به نام آداب عباسی نامیده است. همین کتاب را سید ابوالمظفر محمد جعفر حسینی به نام تحفه نوابیه و هدیه اخرویه برای شاهزاده بیگم بانی مسجد شاهزاده‌ها در اصفهان به فارسی ترجمه کرده است.^۳

«عبدی بیگ نویدی کتابی در تاریخ عهد خود به نام تکمله الاخبار نوشته و آن را به سال ۹۷۸ ق به پایان رسانیده و به پریخان خانم تقدیم داشته است»^۴.

این پریخان خانم را محتشم‌کاشانی (متوفی ۹۹۶ ق) سراینده‌ی: «باز این چه شورش

۱. تاریخ ادبیات در ایران، ج ۱، ص ۶۳۰

۲. کارنمای زمام‌کاری ایران، ص ۴۰۶

۳. دیوان شیخ بهایی، ص ۹۸

۴. تاریخ ادبیات ایران، ج ۲، ص ۷۵۱

است که در خلق عالم است؛ در قصاید متعدد مدح کرده است.^۱

شیخ رضی الدین محمد تستری اصفهانی کتاب شرح ادعیه السر را به نام مریم بیگم (ز شعبان ۱۱۱۶ ق) دختر شاه صفی دوم صفوی که بانی مسجد و مدرسه‌ای به همین نام بوده، نوشته است.^۲

و...

حال، این کتاب را به خواهرم: **خاطره حجازی** که خود شاعری توانا و نویسنده‌ای کوشاست و در به چاپ رسانیدن اولین دفتر شعرم: «**رویای اناره**» مؤثر بوده است، هدیه می‌کنم.

۱. شاه پری و انس پریخان که گری بدی از بهر پادشاهی نسوان قضا نکرد از کاینات رو به تو آورده محتشم دیوان محتشم کاشانی، ص ۱۷۰ - اصل قصیده ۴۰ بیت است.

۲. مشاهیر زنان ایرانی و پارسی‌گوی از آغاز تا مشروطه، ذیل نام

تشرک و قدردانی

امتنان قلبی‌ام را از دوستان گرمی‌ای که در به سرانجام رسیدن این کتاب یاریهای متفاوت بسیار نمودند ابراز می‌دارم:

خانمها: پونه ندائی، خاطره حجازی، مرجان کریمی، دکتر ممتاز ادیب سلطانی، لیلا موسوی، هلنا آغاساریان، سمیرا بابالوئی، فرناز بادآهنگ،...

آقایان: احمد فاضلی پناه، احمد قربان زاده، محسن رازی، اسدالله امرایی، ناصر منظوری، خسرو فراهانی، عبدالعلی خسروی (فاندد بختیاری)، دکتر حسین عباسی، سارو بابونیان، و اراند کورکچیان

و

کتابخانه صدیقه دولت آبادی

کتابخانه مؤسسه مطالعات تاریخ معاصر ایران

کتابخانه و مرکز اسناد دانشگاه شهید بهشتی

کتابخانه ملی ایران

کتابخانه تحقیقاتی شورای کتاب کودک

کتابخانه فرهنگستان زبان و ادب فارسی

و

با تشکر بسیار از سرکار خانم شعله راجی کرمانی، مدیر محترم انتشارات قصیده‌سرا که امکان چاپ و نشر این کتاب را فراهم آوردند.

پیشگفتار

کتابی که پیش رو دارید پس از سه دهه کار تنظیم شده است. نگارنده در امتداد بررسی جایگاه زنان ایران از آغاز تا انقلاب اسلامی که پنج مجلد از شش جلد آن به علاقه‌مندان عرضه شده و جلد ششم در انتظار مجوز است به بررسی شعر و ادبیات زنان نیز می‌پرداخت که سالها پس از اتمام آن، بررسی این یک نیز به بار نشست. «زنان مؤدب» اگر چه شدیداً مؤدب است ولی ادعای کامل بودن ندارد. این کتاب در ۹ فصل و یک پیوست تنظیم شده است:

- ۱- ادبیات شفاهی زنان، ۲- شعر و ادب زنان ایرانی بعد از اسلام تا حمله‌ی مغول،
- ۳- شعر زنان ایرانی از حمله‌ی مغول تا صفویه، ۴- شعر و ادب زنان ایرانی در عصر صفویه،
- ۵- شعر و ادب زنان ایرانی در دوره‌ی افشاریه و زندیه، ۶- شعر و ادب زنان ایرانی در عصر قاجار تا مشروطه، ۷- شعر و ادب زنان ایرانی از مشروطه تا پهلوی دوم، ۸- زنان شهره به شاعری، ۹- پارسی‌گویان...

کتاب با تصاویر بانوان، امیدوار است که چهره‌ی مشخص‌تری از زنان شاعر و ادیب ایرانی بنمایاند و با فهرستها بتواند به علاقه‌مندان در جستجوی بیشتر یاری رساند. به هر روی اگرچه این کتاب نیمی از عمر مؤلف را با خود حمل می‌کند اما لذتی که نصیب کرده است بیش از بیماریها و دردهایی است که یک‌جانشینی و سر در جیب کتب فروبردن عارض کرده است. امید که شما را لذت بخشد و کاستیها را گوشزد نمایید.

بنفشه حجازی

۱۳۶۲-۱۳۹۵

روش کار و مشکلات

تقسیم ادبیات به زنانه و مردانه چه مورد موافقت برخی و مخالفت دیگرانی باشد برای مؤلف این کتاب چندان فرقی نمی‌کند چرا که مایل است بر فعالیت زنان نور بیشتری بیفتد و آنان دیده شوند بعد از آن هر که هر چه که می‌خواهد، آزاد است. به این معنا که ناتالی ساروت و مخالفتش با تقسیم ادبیات به زنانه و مردانه یا وبرجینیا وولف و اخطار مخرب بودن اندیشیدن به جنسیت، بر قهرمانان این کتاب تأثیری ندارند چرا که تقریباً همه در گذشته‌اند و از مباحث دنیای مدرن نیز بی‌اطلاع بوده‌اند.

واژه‌ی جنسیت برای شاعری مانند زاله اصفهانی نیز که خود یکی از زنان پیشکسوت شعر امروز ایران است واژه‌ای غریبه بوده:

او در مصاحبه با بخش فارسی دویچه وله گفت: «(با خنده)... می‌دانید، من برای یک اثر ادبی هنری جنسیت هنرمند را در نظر نمی‌گیرم، بلکه معرفت گسترده، انسانیت، استعداد، استعداد درست و زیبا آفرینی نویسنده را می‌پسندم. حالا هنر آفرین می‌خواهد زن باشد یا مرد...»

اکنون از پس قرن‌ها در ادامه‌ی کار بسیاری از مؤلفان و محققان این سرزمین می‌خواهیم حاصل کار این بانوان را یکجا گزارش کنیم و ببینیم زنان علی‌رغم محدودیتهای اجتماعی و امکان اندک‌تر پرورش قدرت ادبی چگونه با نگاه زنانه‌شان به مسائل عاطفی و اجتماعی پرداخته‌اند.

برای سهولت دستیابی به اطلاعات مربوط به هر شاعر و نویسنده ... مندرجات به ۹ فصل تقسیم شده و در هر فصل که یک تقسیم بندی زمانی و موضوعی است اشخاص بر اساس حروف الفبا و نه بر اساس تاریخ تولد یا وفات یا زمان حکومت پادشاه و امیری خاص تنظیم شده‌اند.

ملاک انتخاب مدخل، اشتها بیشتر یکی از نامهای متعدد بوده و سایر نامها و القاب و

تخلصها در داخل پراگمتر آورده شده‌اند.

قانون ثبت احوال در زمان صدارت سردار سپه در نشست ۳۰ آذر ۱۲۹۷ هجری شمسی دولت به تصویب رسید و در تاریخ سوم دی ماه همان سال، نخستین شناسنامه برای دختری به نام «فاطمه ایرانی» صادر شد. تا پیش از این تاریخ، در خانواده‌های ایرانی هرگاه فرزندی زاده می‌شد نام و تاریخ تولد او را پشت جلد کتابهای مقدس از جمله قرآن می‌نوشتند و اگر شخصی درمی‌گذشت، تاریخ مرگش را بر روی سنگ قبرش می‌کنند. لذا نام و شهرت شاعرانی که تاریخ ولادتشان به قبل از این تاریخ بر می‌گردد همان است که در تذکره‌ها و تواریخ آمده و اشخاصی که بعد از این تاریخ متولد شده‌اند با تقدم نام خانوادگی فهرست شده‌اند.

اشخاصی که در انتهای محدوده‌ی زمانی مورد بررسی به دنیا آمده ولی رشد و بالندگی هنری شان به دوره‌ی بعدی می‌رسد در فصل بعد گنجانده شده‌اند.

اشتهار به نام شاعر یا سخنور و سخن ساز و ذکر نام در تذکره‌ها و تواریخ جهت درج افراد تا دوره‌ی مشروطیت کافی و برای زمان پس از آن معیار انتخاب با لحاظ کردن ویژگیهای ادبی و نوشتاری دقیقتری همراه بوده است.

برای مصونیت از نقص و توزیع نابرابر پژوهشی چه از نظر جغرافیایی و چه از نظر موضوعی تلاش بسیار شد ولی غرض به علت تنگنا و محدودیت حجم کتاب قابل دسترسی نبود لذا گزیده‌ها و یافته‌ها گلچین شده است.

شاعران و نویسندگانی که محل تولد و زندگی‌شان در حال حاضر جزو حوزه‌ی جغرافیایی ایران محسوب نمی‌شود در بخش «شاعران پارسی‌گو» آورده شده‌اند. هرچند در دوره‌های مورد بررسی، مولد و منشأ تعداد قابل توجهی از آنان که اکنون نیز جزو قلمرو فرهنگی زبان فارسی تلقی می‌شوند قطعاً از ایالات و متصرفات ایران بوده است. (نگاه کنید به ایران کجاست؟)

در بخشهای ترانه و لالایی و سوگ سروده‌ها از شاعر مشخصی نام برده نشده، چرا که نام مشخصی بر جای نمانده است ولی نام زنان شاعر عرب به ثبت رسیده است و اگر چه تاریخ تولد این بانوان روال بررسی ما را به هم می‌زند ولی طرح حضور زنان در بخش ادبیات عامیانه و نشان دادن جنبه‌های ادبی آنان مجوز حضورشان در این مبحث می‌باشد.

برای کل آثار رسم الخط یکسانی در نظر گرفته شده چرا که موضوع مورد نظر نحوه‌ی

نگارش و سبک نوشتاری این افراد بوده نه املا و رسم الخط. در سایر موارد اغلاط یا عادات نوشتاری رعایت شده و حتی خطاهای آشکار آنان اصلاح نشده است مگر این که اطمینان حاصل شده که اغلاط، مربوط به نشریه بوده و نه نویسنده.

مدح و ثنای نویسندگان دوره‌ی پهلوی چون مربوط به تاریخ است و مشرب و نگاه یا مضایق نویسنده را نمایش می‌دهد به همان صورت آورده شده و هدفی دیگر را دنبال نمی‌کند.

معیار انتخاب آثار مترجمانی که چندین اثر دارند، موضوع، شهرت اثر، و انتخاب بخشی است که علاوه بر لذت آفرینی تا حدی بر اطلاعات خواننده نیز بیفزاید.

اختلاف ضبط تاریخ تولدها به نفع حضور بانوان در این مجموعه تفسیر شده و بنا بر تاریخ قدیمی‌تر گذاشته شده است مثلاً تاریخ تولد خانم منصوره اتابکی ۱۲۹۸ و ۱۳۰۱ نوشته شده که با انتخاب تاریخ ۱۲۹۸ ایشان مجوز ورود به این کتاب را یافتند (فرزندایشان نیز ۱۲۹۸ را صحیح دانستند).

در میان بانوانی که تاریخ تولدشان به ۱۳۰۰ شمسی و قبل از آن برمی‌گردد عده‌ای به رغم حضورشان در مجموعه‌ها به علت کامل نبودن منابع گزارش دهنده یا فقدان جنبه‌های مورد نظر ادبی از مدخل جداگانه‌ای برخوردار نیستند هرچند که آثارشان جایگاه اجتماعی و فرهنگی خود را دارد.^۱

بانوان متولد ۱۳۰۱ تا ۱۳۲۰ شمسی قاعداً باید فعالیت ادبی خود را از سن ۱۸ تا ۲۰ سالگی آغاز کرده باشند. لذا تعیین مرز ۱۳۰۰ شمسی مجوز ورود تعداد اندکی از ایشان است (نگاه کنید به پیوست: فعالان متولد ۱۳۰۱ - ۱۳۲۰)

از بزرگترین مشکلات تهیه‌ی کتابهایی نظیر این کتاب اطمینان از وجود و حضور شاعر و انتخاب درست‌ترین سرگذشت نامه و بهترین شعر است. در وهله‌ی اول تشابه تخلص موجبات سردرگمی و به اشتباه انداختن مؤلف می‌شد مثل «مخفی‌ها یا نهانی‌ها». اما خوشبختانه کارهای انتقادی و تحقیقی مؤلفان فاضل که اجرشان مأجور باد بهترین یاور بوده است. بخشی از مشکلات عبارتند از: انتساب شاعران به شهرهای مختلف، طرز نگارش و املا کلمات، خلط بیگم و خانم و بی‌بی و... افزودن پیشوند حاجیه و بی‌بی و سیده و سلطان و...، شخصیت‌های مجعول و خلط سرگذشتها.

انتساب ابیات به شاعران متعدد نیز از دیگر معضلات ایجاد شده توسط نسخه‌نویسان،

۱. نگاه کنید به پیوستها، بانوان فعال

تذکره پردازان و مورخین است که سرانجام محقق علاقه‌مند بررسی این قبیل مسائل نمی‌فهمد که رباعی زیرطبق نوشته‌ی تاریخ‌گزیده از بنت البخاریه است^۱ یا به نوشته‌ی مجالس‌النفائس از عایشه مقریه^۲

ما را به دم تیر نگه نتوان داشت در خانه دلگیر نگه نتوان داشت

آن را که سر زلف چو زنجیر بود در خانه به زنجیر نگه نتوان داشت

این شعر در دیوان مهستی گنجوی هم آمده: ما را به دم پیر... در حجره دلگیر...^۳
روشن نبودن نام شاعر منحصر به انتساب شعر شاعره‌ای به شاعره‌ی دیگر نیست چرا که اشعاری وجود دارد چون شعر زیر که سرگذشتی دیگرگونه دارد؛ می‌نویسند این رباعی از شاعره‌ای است به نام دختر:

در مطبخ عشق جز نکو را نکشند لاغر صفتان تند خو را نکشند

گر عاشق صادقی زکشتن مگریز مردار بود هر آنکه او را نکشند

نویسنده‌ی ریاض‌العارفین آن را در شمار اشعار سرمد آورده است ولی گلچین معانی آن را متعلق به حدود ۲۰۰ سال پیش از زمان سرمد می‌داند^۴؛ در کلیات شمس تبریزی (ص، ۱۳۷۳، رباعی ۸۸۱) آن را در عداد رباعیات مولانا می‌بینیم.
واژه‌ی مطبخ و مکتب و مسلخ خود مقوله‌ی دیگری است و همچنین است لاغرصفتان و روبه صفتان در مصرع دوم.

در شرح حال کلمة الله که لقب یا اسم رمز دختر فضل‌الله نعیمی استرآبادی رهبر گروه سیاسی حروفیه است می‌خوانیم که او از زنان باسواد و آگاه قرن ۹ ق بود، پس از کشته شدن پدرش به جای او رهبری گروه را بر عهده گرفت و تا پایان زندگی راه پدر خود را پنهانی ادامه داد و مانع تلاشی و نابودی حروفیون شد. او در میان پیروانش جنبه‌ی تقدس داشت و به همین دلیل هم او را کلمة الله می‌خواندند.^۵

در اینترنت راجع به او آمده که: نام یکی از دختران فضل‌الله رهبر جنبش حروفیه بود. وی زنی کاردان و با کفایت بود طوری که پدرش او را جانشین و وصی خود کرده. شعر معروف زیر از اوست

۱. زنان سخنور، ص ۴۸

۲. همان منبع، ص ۳۵۰

۳. در زیرنویس همین منبع، صفحه‌ی ۸۰ آمده که این رباعی در تاریخ‌گزیده ص ۷۵۷ به نام بنت البخاریه ثبت شده است و در مجمع‌الفصحا به نام مهستی

۴. تاریخ تذکره‌های فارسی، ص ۶۶۹

۵. کارنامه‌ی زنان کارای ایران

در مسلخ عشق جز نکو را نکشند
 روبه صفتان تند خو را نکشند
 با این اوصاف شاعر این شعر کیست؟
 حکیم عمر خیام از ستارگان قدر اول علم و ادب ایران نیز دیوانش از اشعار مشکوک و
 دخیل بی‌آسیب نمانده چنانکه حتی در مجموعه‌های نزدیک به زمان زندگی شاعر،
 رباعیاتی وارد شده است که خیام شناسان در انتساب آنها به خیام تردید دارند یا آنان را
 قویاً رد می‌کنند. در مجموعه‌ی قرن هشتم هجری متعلق به کتابخانه مجلس، شماره‌ی
 ۹۰۰ رباعی‌یی موجود است که به نام مهستی نیز ثبت شده است:

چون ابر به نوروز رخ لاله بشت با باده‌ی لعل کن سر عهد درست
 بیت دوم این رباعی به گونه‌های مختلف نقل شده که از آن در می‌گذرم. بحث درباره‌ی
 رباعیات خیام و نسخ متعدد آن بسیار مفصل است.

در مهستی نامه رباعی دیگری درج است که به خیام هم منسوب است (ص ۱۲۶):
 یک‌دست به مصحفیم و یک دست به جام گسه نزد حلالیم و گه‌ی نزد حرام
 ماییم درین گنبد ناپخته خام نه کافر مطلق و نه مسلمان تمام
 شخصیت ادبی مستقل خیام و جهان‌بینی و فلسفه‌ی او به نوعی ست که هر شنونده‌ی
 صاحب ذوقی سریعاً شاعر (یا سبک خیامی) را از خلال کلمات و مفاهیم باز می‌شناسد اما
 رباعی به علت ظرفیتهای خاصش که در آن از امضای شاعر خبری نیست، کوتاه است، و
 جهانی معنی را باید در اندک لفظ گنجانید، به راحتی سرگردان شده و در دواوین و دقافر
 شعرای متعدد ضبط می‌گردد. نداشتن جهان‌بینی و فلسفه‌ی خاص زندگی، نداشتن
 سبک مشخص و بارز هنری، نداشتن زبان خاص، و تصاویر بدیع و تحت تأثیر متقدمین
 بودن از زمره‌ی عوامل هویت نداشتن بسیاری از اشعار، بخصوص رباعی است. در
 شعر کلاسیک زنان شاعر نیز همانند مردان کمتر به شعری می‌توان برخورد که عوامل
 مزاحم گفته شده را نداشته باشد. بر سری تمام آن عوامل، تقلید شعر مردانه و نفی
 خصوصیات روحی زنانه (به غیر از نفی امضای زنانه است که در تاریخ ایران و جهان سابقه
 دارد) منجر به سرودن اشعاری شده است که می‌توان آنها را به شاعران مرد نسبت داد.
 بنابراین همیشه هم قصور از تذکره‌نویسان نیست. شعر زنانه گفتن در تمام ادوار نه تنها
 توسط خود زنان نفی شده که توسط جامعه به تبع سرکوب زنانگی، سرکوب شده است.
 شهر آشوبهای مهستی گنجوی، هنوز که هنوز است از نظر بررسی نوع ادبی خود گرفتار
 توهین و تحقیر است. باید تذکر داد که منظور از شعر زنانه گفتن نه آن‌گونه اشعاری است که
 جزو اسرار مگو باشد. شعر زمانه را سرودن و بخشی از وجود خود را در آن نهادن راجع به
 هر موضوع که باشد تنها در محدوده‌ی ادبیات باقی نمی‌ماند که سالها پس از سرایش نیز

چون گویای احوال و شرایط زمانه‌ی خود است، مایه‌ی تحقیق و بررسی نه تنها ادبا که روانشناسان، جامعه‌شناسان، زبان‌شناسان و تاریخ‌دانان قرار می‌گیرد.^۱

عدم ذکر منابع در بعضی کتب موجب کاهش اعتماد به نقل قولهای آنان و ناممکن شدن دسترسی به منبع اصلی می‌شود. به‌طور مثال سرگذشت جهان ملکه غزنوی است که در هیچ یک از تذکرة‌های معاصر به آن اشاره نشده و شعر درج شده از او نیز با مختصات شعر سده‌ی پنجم هجری همخوانی ندارد (نگاه کنید به فرهنگنامه زنان پارسی‌گو) دیوان جهان ملک خاتون اینجو در قرن هشتم نیز به حروف قافیه بررسی شد و یافته نشد.

ای نور دیده، دیده‌گرد جهان دویده	تا در جهان خوبی یاری چو تو ندیده
دل ز اشتیاق وصلت از جان ملول گشته	جان در هوای مه‌رت از غم به لب رسیده
صد بار خار هجرت در پای دل شکسته	از بوستان وصلت هرگز گلی نچیده
تا کلک صنع ایزد نقش وجود بسته	چون تو ملک نهادی هرگز نیافریده
جانا خبر ننداری کاین خسته فراق	دل رایگان داده غم را به جان خریده
تا دیده دیده رویت سیلاب اشک رانده	تا دل گزیده مه‌رت از جان طمع بریده
تا چشم نیم مستت بر جان کمین گشاده	هستم زبار هجران چون ابرویت خمیده

سعی در دیدن کلیه‌ی فعالیت‌های ادبی و فرهنگی زنان لاجرم مؤلف را به درج اخباری از نوع زیر واداشته که بر خود مؤلف نیز مسجل نیست که «پارین» تمام اوستا را کتابت کرده و یا بخشی از آن را؟ چون در منابع زرتشتی نسک هم به معنی کتاب و سفینه آمده و هم به اجزای خود اوستا گفته شده است.

کتاب کارنامه‌ی زنان کارای ایران نیز طبق روال خود بدون ذکر منبع خبر از وجود بانویی به نام پرین می‌دهد: «پرین = پارین دختر قباد شاه پدر انوشیروان ساسانی از تک شمار زنان با سواد و آگاه آن دوره است که نامش در درازای تاریخ به ما رسیده است. او با نوشتن نسک = نسخه‌ای از اوستا به زبان پهلوی که آن را به یکی از موبدان مزدایی ارمغان کرد نام شایسته‌ای از خود در تاریخ باقی گذاشت.»

تاریخ شعر و ادب زنان ایرانزمین را در مراجعه به کتابها و مقالات مختلف در یافتن شرح احوال برخی ولو یک سطر موفقیتی حاصل نیامد که امکان حضورشان با نامی دیگر در این کتاب دور از ذهن نیست: تبدلی خیابانی، نرگسی، والیه هروی، منزوی، ملکه بنت

۱. برای اطلاع بیشتر نگاه کنید به طریخانه، ص ۷۶. درمهرتی‌نامه، ص ۷۴. باعی این گونه‌آدمه می‌یابد:

کاین سیزه که امروز تماشاگاه ماست فردا همه از خاک تو بر خواهد رست

برای اطلاع از رباعیات خیام نگاه کنید به دایره‌ی حیرت؛ زندگینامه علمی و ادبی حکیم عمرخیم، بنفشه

حجازی. تهران، دانش فریاز، ۱۳۸۱

نواب، جمال النساء، تهمینه، پری بختیاری، زیبا خانم (یک بیت)، آنی فاطمه خاتون. عدم دسترسی به اصل منابع کتب تألیفی جدید برای بررسی مجدد انتخاب آنان یا تصحیح اشعار از دیگر مشکلات بود که بخش بزرگی از آن با عنایت دوستان کتابدار در کتابخانه‌های مختلف حاصل آمد و بخشی دیگر در «فهرست بلا تکلیف» مؤلف باقی ماند.

تحریفات شعری تذکره‌ها از دیگر مشکلات و مسایل متوقف کننده‌ی تحقیق در جهت

انتخاب بهترین صورت بوده است:

اما رهی نیافتم آخر به کوی عشق
شد بهره ور ز عشق ولی ز آرزوی عشق
دل می‌کشد به سوی تو یعنی به سوی عشق
در گلشن خیال چمیدم به سوی عشق
کان روی دلپذیر شود آبروی عشق
کندم ز لطف شوی دل از جستجوی عشق
رویی ترش نصیب من آمد ز خوی عشق
هم پیر و هم گریزان از گفتگوی عشق
روی نکوی ژاله نه روی نکوی عشق
آنجا مگر دری بگشایم به روی عشق^۱
● توجه کنید که کتاب از رابعه تا پروین این شعر را با این تفاوتها ضبط کرده است.

«گم شد جوانیم همه در آرزوی عشق
از حجب و از غرور دل خرده سنج من
معشوق ناشناخته را ای صبا بگوی
بویی نصیب من نشد از عشق و سالها
آیسینه گسفت در رخ آیسینه رنگ من
بودم جمالی از در عشق و صفا ولی
روی نکو و خوی نکو داشتم دریغ
شویی عیوس و زشت و گرانسایه داشتم
خاطر نشین به دیده او بود و فهم او
اکنون بسیج راه عدم می‌کنم به شوق

تضادها و تحریفات بی‌نیاز از تذکر بیشتر است.

اما رهم نداد طبیعت به کوی عشق
شد بهره‌ور ز عشق ولی ز آرزوی عشق
در گلشن امید نشستم به سوی عشق
دل می‌کشد به سوی تو یعنی به سوی عشق
کسین روی دلپذیر شود آبروی عشق
بیگانه بود همسر خوبم ز خوی عشق
غافل ز عشق و بیخبر از گفتگوی عشق
روی نکوی ژاله نه روی نکوی عشق
شاید در دگر بگشایم به روی عشق^۱

«گم شد جوانیم همه در جستجوی عشق
از کبرو از غرور دل خرده بین من
من باغبان عشقم از آنرو که سالها
معشوق ناشناس مرا ای صبا بگوی
آیسینه گسفت در رخ دوشیزه رنگ من
روی نکو و خوی نکو داشتم چه سود
شویی بسزرگمرد و گرانسایه داشتم
خاطر نشین به دیده او بود ای دریغ
شادم که بسته شد در هستی به روی من

تجدید چاپ نشدن کتابها، ثبت نشدن در کتابخانه ملی و درج نشدن نام اثر در فهرستها از مشکلات دستیابی به آثار زنان است.

از آنجا که مرزبندی تاریخی پایان کار یک سلسله و آغاز حکومت سلسله‌ی دیگر تا حدودی مشکل است، انتساب برخی از شاعران به آن دوره‌ها نیز با تساهل روبرو شده است. به طور نمونه، خلع احمد شاه قاجار از سلطنت در سال ۱۳۴۴ قمری به طور مشخص پایان حکومت این سلسله است ولی فرمان مشروطیت در سال ۱۳۲۴ قمری یعنی بیست سال قبل از پایان قطعی کار قاجارها صادر شده و این فاصله مرزبندی بین شاعران قاجاری را از شاعران مشروطه مشکل می‌کند و همپوشی‌ای ایجاد می‌شود که اجتناب ناپذیر است.